

Role školní inspekce a vnitřního hodnocení školy v procesu rozvoje školy

OPONENTSKÝ POSUDEK

Aktuálnost zvoleného tématu

Zvolené téma je nanejvýš aktuální. Paragraf 12 zákona 561 / 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) pod titulkem Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy uvádí, že (1) Hodnocení školy se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí; (2) Vlastní hodnocení školy je...jedním z podkladů pro hodnocení Českou školní inspekcí.

Provádění vlastního hodnocení je zároveň nedílnou součástí kurikulární reformy - jeho smyslem je stálá péče škol o kvalitu své práce a vlastní rozvoj. Je tedy zřejmé, že jak školní inspekce, tak škola sama budou hrát ve zlepšování škol svoji specifickou roli. Zkoumání této specifčnosti i vzájemného vztahu interního i externího hodnocení má mimořádný význam: ve hře je kvalita celého systému školství.

Splnění stanoveného cíle

V prvních dvou kapitolách se zabývá autorka výhradně inspekcí. V kapitole I. je to inspekce v českých zemích resp. v bývalém Československu, a to jednak v historické perspektivě, jednak v podrobnějším pohledu na charakteristiky a problémové oblasti současné České školní inspekce. V kapitole II. se zabývá současnými trendy a vývojovými tendencemi školní inspekce v několika evropských zemích. Teprve ve třetí kapitole připojuje téma vlastního hodnocení škol, což je přirozené vzhledem k realitě vývoje externí a interní evaluace u nás i v zahraničí. V samostatné kapitole IV. připojuje sondu na téma sebehodnocení škol pohledem inspektorů. Zvolená struktura je logická a pokrývá vybrané téma beze zbytku.

Přednosti a nedostatky práce

Z formálního hlediska lze upozornit na drobné jazykové nedostatky (interpunkce, shoda přísudku s podmětem, jazykové neobratnosti; dále drobné nedostatky v terminologické části, která není systematicky rozčleněna, není např. jasné, kterou variantu definice evaluace autorka přijímá pro svoji práci a některé definice jsou nepřesné nebo nejasné (metaevaluace, benchmarking)¹ Někde se autorce nepodařilo vyrovnat se se změnami legislativy, takže se objevují nepřesnosti také v této oblasti.

Pro vizi o současné podobě inspekce je poměrně silně akcentována poradenská a dokonce školící role inspektora. To by činilo školu příliš závislou na inspekcí, což je nejen riskantní, ale také snižující vlastní kapacitu školy se zlepšovat. Je zde potřeba třetí, nezávislé instituce.

Mezi klady práce, které převažují nad nedostatky, patří její celková koncepce a obohacující aktualizující postřehy v komentářích například k historické části práce. K překvapivým zjištěním patří, že některé postupy zefektivňující evaluaci resp. provádějící komplexnější evaluaci, známé dnes z praxe nejvyspělejších inspektorátů, ale nikoli ze současné praxe naší, se u nás před padesáti lety již používaly (proporcionální inspekce, společná (tj. multidisciplinární) inspekce). K nejasnějším napsaným pasážím patří Zamýšlení nad

¹ nemusí být proveden na základě externího hodnocení – podstatná je pouze objektivita údajů

rovnovážným stavem mezi vnějším a vnitřním hodnocením. To je vzhledem k zaměření celé práce podstatné. Další přednosti práce jsou uvedeny níže.

Zvolené metody disertace

Autorka použila především analýzu existující dokumentace včetně dokumentace historické. Nechybí ani syntetický pohled, který uplatnila především ve II. kapitole. V kapitole III. převládá popis, který je však vždy doplněn shrnujícím analyticko-syntetickým komentářem. IV. kapitola je vlastním výzkumem, v němž bylo použito ratingové dotazníkové šetření. Zvolená metoda odpovídá cílům tohoto výzkumu. Zamýšlené doplnění o šest skupinových rozhovorů (podle počtu a dalšího popisu se zřejmě jedná o focus groups) by bylo bývalo velmi vhodné, ovšem autorka správně konstatuje, že pokud by tato metoda měla být provedena profesionálně, vyžadovala by pronájem studia a další ještě podstatně větší finanční zátěž.

Zvolené metody disertace jsou adekvátní jejímu tématu.

Výsledky a význam disertace

Pod zorným úhlem současné reality (nová školská legislativa, kurikulární reforma) práce zajímavým způsobem reflektuje vývoj školní inspekce v českých zemích i současné vývojové tendence školní inspekce v několika vybraných evropských zemích. Konečné závěry o volbě nejvhodnějšího typu rovnováhy mezi vnějším a vnitřním hodnocením pro rozvoj školy a celého systému by byly nad rámec práce.

Zcela nové a zajímavé poznatky, užitečné pro samotnou inspekci, by se mohly objevit ve výzkumné části. Tam se však přes úsilí autorky podařila pouze 18% návratnost dotazníků (ač právě u těchto respondentů by se dalo očekávat pochopení pro téma i metodu). Vzhledem k nízké návratnosti lze pouze konstatovat, že některá autorkou uváděná zjištění se shodují s tím, co se bylo možno (nicméně bez statistických podkladů) o pojetí inspekce a o názorech inspektorů domnívat v době prováděného výzkumu (např. převažující kontrolní role inspekce).

Je škoda – a není vinou autorky - že nebylo možno realizovat původní záměr agregace odpovědí inspektorů podle různých parametrů (délka praxe, specializace inspektora...), mezi něž by bylo účelné připojit též agregaci pro každý krajský inspektorát, k němuž respondent/ka příslušel/a.

Rozhodnutí o upuštění od agregací podle vybraných charakteristik inspektorů je vzhledem ke slabé návratnosti metodologicky správné.

Disertace splňuje podmínky kladené na toto řízení.

Zvláště je třeba ocenit kritický přístup autorky k výsledkům vlastní práce, do něhož spadá zpětné vyhodnocení kvality otázek položených v dotazníku (ve smyslu validity) a velmi poctivě vyznívající komentář k závěrům IV. kapitoly (str. 111 - 112).

16. října 2005

Dr. Pavla Polechová